

## Cultuurhistorische analyse N411

---

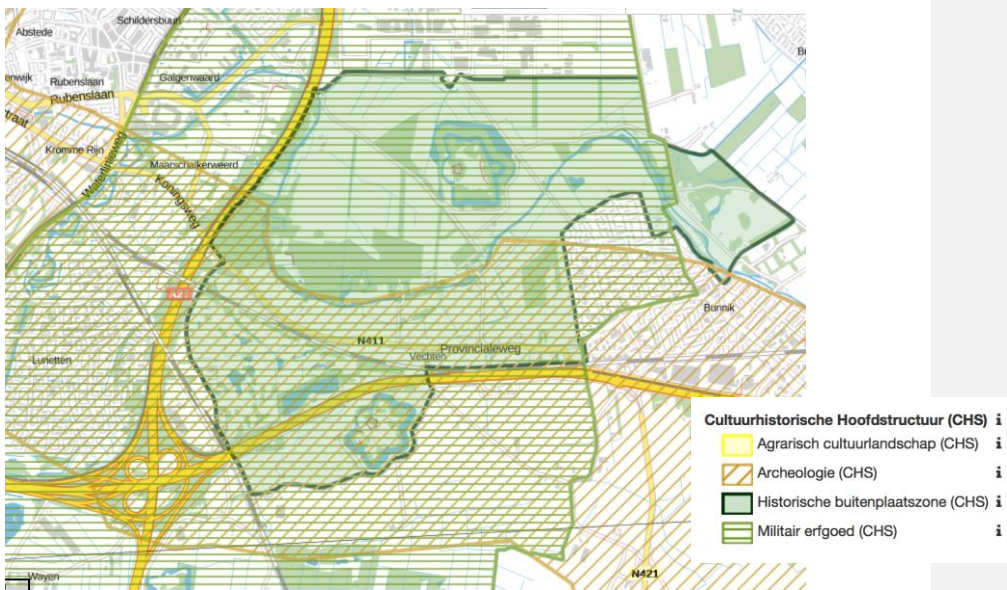
1. Cultuurhistorische waarde omgeving N411.....	3
1.1 Romeinse Limes, Nieuwe Hollandse Waterlinie, Buitenplaatszone.....	3
2. Romeinse Limes .....	4
2.1 Provinciaal beleid.....	4
2.2 Cultuurhistorische waarde.....	4
3. Nieuwe Hollandse Waterlinie .....	7
3.1 Provinciaal beleid.....	7
3.2 UNESCO Nominatie.....	7
3.3 Waarde Nieuwe Hollandse Waterlinie plangebied .....	8
4. Historische buitenplaatsen: Amelisweerden en Rhijnauwen .....	12
4.1 Provinciaal beleid.....	12
4.2 Waarde buitenplaatszone Amelisweerd en Rhijnauwen.....	12
5. Historische infrastructuur: Koningslaan.....	15
6. Effecten project N411 op de cultuurhistorische waarden.....	16

*Datum 23-11-2017*  
*Versie 1.0*

## 1. Cultuurhistorische waarde omgeving N411

### 1.1 Romeinse Limes, Nieuwe Hollandse Waterlinie, Buitenplaatszone

In het plangebied van de N411 liggen twee beoogde toekomstige Werelderfgoederen. Het gebied bevindt zich op de kruising van de Romeinse Limes en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Daarnaast valt het gebied onder de Historische Buitenplaatszone. De kaart uit de provinciale verordening laat de begrenzing van deze cultuurhistorisch waardevolle gebieden zien.



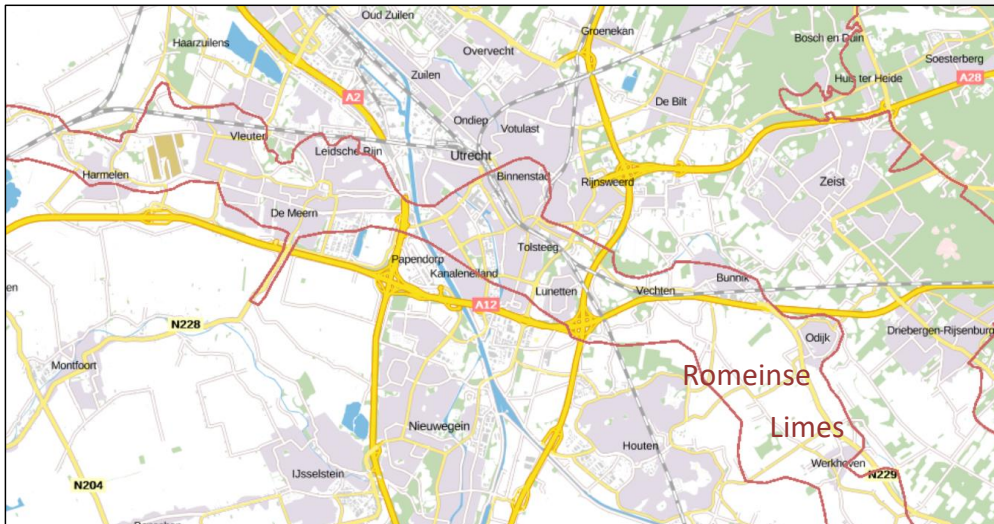
Kaart uit PRV

Hierna wordt dieper ingegaan op de cultuurhistorische waarden van de Romeinse Limes, de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de historische buitenplaatszone en de N411 zelf. Vervolgens is gekeken naar de effecten van de plannen voor de N411 op deze waarden.

## 2. Romeinse Limes

### 2.1 Provinciaal beleid

Het plangebied N411 ligt in het geheel binnen de Limeszone zoals vastgesteld in de Provinciaal Ruimtelijke Structuurvisie.



De Limeszone in de Provinciaal Ruimtelijke Structuurvisie (tussen de bordeauxrode lijnen).

### 2.2 Cultuurhistorische waarde

De Romeinse Limes is de oude grens van het Romeinse Rijk en loopt van Engeland tot de Zwarte Zee. Het Rijk strekte zich op haar hoogtepunt, zo'n 2000 jaar geleden, uit van noord Engeland tot in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Langs natuurlijke barrières, zoals rivieren en woestijnen, markeerden de Romeinen hun rijksgrenzen met forten en wachtposten. De Rijn vormde de noordgrens van het Romeinse Rijk en deze grens wordt sinds de 19de eeuw aangeduid met 'limes', Latijn voor 'grens'.



*De Romeinse Limes in Nederland (Bron:Beeldbank Romeinse Limes).*

In Nederland loopt de Limes van Katwijk aan Zee, via Utrecht tot aan de Duitse grens bij Herwen. Langs deze riviergrens bouwden de Romeinen 2000 jaar geleden forten (castella) en wachttorens. Ook legden ze wegen, kanalen en havens aan. Hiermee brachten de Romeinen techniek en innovatie naar de lage landen. Door handel langs de grens en de inzet van gerekruteerde troepen ver van hun thuisland, was het een plek waar verschillende culturen uit het Europa van toen elkaar ontmoetten.



*Castellum Fectio in de winter, omstreeks het jaar 200 (illustratie Mikko Kriek)*

Net ten zuiden van de N411-kruising bij Vechten ligt een van de Romeinse forten langs de Limes: het castellum Fectio. Het fort is in 2015 door de provincie Utrecht bovengronds gevisualiseerd. Rond het begin van de jaartelling bouwden de Romeinen hier een houten legerkamp op een strategische plek, vlakbij de splitsing van Rijn en Vecht. Later werd het in steen opgetrokken. Het is het eerste Romeinse hulpstroepen fort in Nederland en het grootste. Op enig moment waren er niet alleen 'gewone' soldaten gelegerd, maar ook een ruitersafdeling. De aanwezigheid van het Romeinse leger trok allerlei andere activiteiten aan en zo ontstond rond het castellum een kampdorp (vicus), waar ambachtslieden hun diensten aanboden, handel werd gedreven en de vrouwen en kinderen van soldaten in het fort woonden. De vicus strekt zich naar verwachting verder uit naar het noorden/noordoosten, tot in het plangebied N411. Aan de noordzijde van het fort stroomde de Rijn, de transportader in die tijd, en schepen konden hier Fectio aandoen. Langs de limesweg, die dwars door het fort liep, ontstond een grafveld.

Bij de aanleg van het naastgelegen Fort Vechten, als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in de periode 1867-1870, werd Fectio als het ware herontdekt. Er werd een enorme hoeveelheid vondsten geborgen en het vermoeden dat al in voorgaande eeuwen was uitgesproken werd hiermee bevestigd: hier lag een belangrijke plaats uit de Romeinse Tijd. Castellum Fectio is een van de rijkste Romeinse vindplaatsen in Noordwest-Europa.

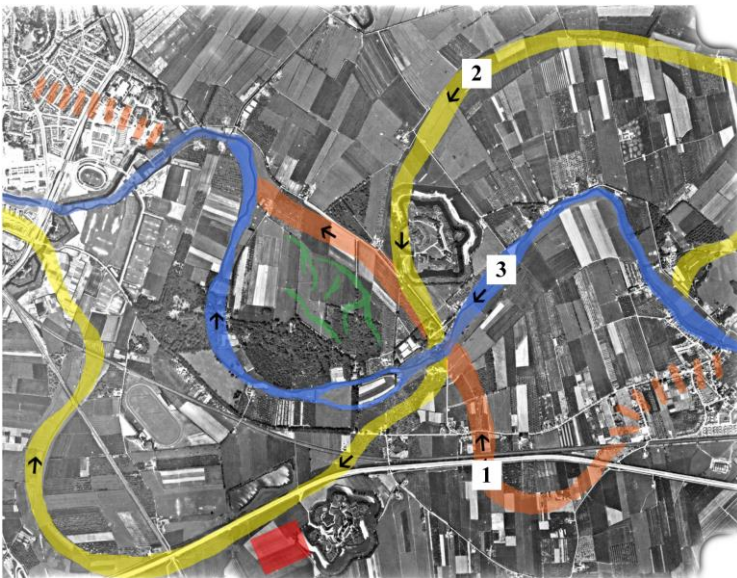
Sommige delen van de Romeinse Limes in Europa zijn, vanwege hun unieke universele waarden, UNESCO Werelderfgoed, zoals Hadrian's Wall in Engeland.



In Nederland is de Romeinse Limes in 2011 op de Voorlopige Lijst van UNESCO Werelderfgoed geplaatst. Samen met de Duitse deelstaten Noordrijn-Westfalen en Rijnland-Palts wil Nederland het zogenaamde Nedergermaanse deel van de Romeinse Limes, dat loopt van Katwijk aan Zee tot aan het riviertje de Vinxbach in Duitsland, voordragen voor de Werelderfgoedstatus.

De provincies Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland bereiden de nominatie voor, in nauwe samenwerking met het Rijk, gemeenten en Duitsland. Het Rijk heeft besloten dat de Romeinse Limes in 2021 kan worden voorgedragen voor de Werelderfgoedstatus. Bij de nominatie zal het niet om een aaneengesloten gebied gaan, maar om een verzameling losse terreinen verspreid over Nederland. Castellum Fectio is een van de beoogde terreinen.

Recent archeologisch onderzoek (door bureau RAAP) naar onder andere de Romeinse Limes, lijkt de vermoedens te bevestigen dat de vicus, horend bij castellum Fectio, zich tot rond Vechten uitstrekt. Binnen het plangebied N411 zijn ook enkele (mogelijk) Romeinse vindplaatsen aangetroffen, die nader onderzocht zullen worden. De uitkomsten van het vervolgonderzoek bij Vechten kan input zijn voor de nadere detailinvulling van ondermeer de recreatieve invulling van het sedumveld en de inrichting van de 'Brink'.



Historische lopen van de Kromme Rijn. Geel is de loop ten tijde van de Limes. Rood de locatie van het castellum Fectio. Luchtfoto 1956

### 3. Nieuwe Hollandse Waterlinie

#### 3.1 Provinciaal beleid

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is in de provinciale verordening aangewezen als waardevol *Militair erfgoed*. De bijbehorende kaart is opgenomen op pagina 2. Hieronder is de in de beschrijving uit de verordening opgenomen.

**Met opmerkingen [S1]:** Pagina wijzigen aan de hand van de nieuwe opmaak.

#### **Militair erfgoed**

##### *Nieuwe Hollandse Waterlinie*

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is een 85 kilometer lange verdedigingslinie tussen de voormalige Zuiderzee en de Biesbosch. De aanleg startte in het begin van de negentiende eeuw, met als doel het economisch hart van Nederland te beschermen tegen aanvallen uit het oosten. De Nieuwe Hollandse Waterlinie bestaat uit een hoofdweerstandslijn (achterste begrenzing), verdedigingswerken, sluizen/kanalen/keerkaden en een open inundatiegebied (het gebied dat onder water kon worden gezet). De inundatiegebieden vormden het hoofdbestanddeel van de verdediging. Op plaatsen waar inundatie niet mogelijk was, of op plaatsen waar wegen de linie doorkruisten, bouwde men forten. Omstreeks 1870 kreeg de oostzijde van de stad Utrecht een tweede ring van grote forten. Tijdens de mobilisaties van 1914-1918 en van 1939-1940 werd de linie versterkt met tussenstellingen bestaande uit series kazematten en groepsschuilplaatsen. In 1951 werd de linie opgeheven. De voormalige schootsvelden rondom de forten zijn vaak nog onbebouwd en hebben weinig opgaande begroeiing (de 'verboden kringen' rond de forten kenden strenge bouwbeperkingen). De openheid van de voormalige inundatiegebieden versterkt de beleving van de linie.

De Nieuwe Hollandse Waterlinie is een voormalig nationaal landschap. In dit kader willen we de volgende kernkwaliteiten behouden:

- samenhangend stelsel van forten, dijken, kanalen en inundatiekommen;
- groen en overwegend rustig karakter;
- openheid

Een uitgebreide beschrijving en handvatten voor het omgaan met de kernkwaliteiten hebben we opgenomen in de Kwaliteitsgids voor de Utrechtse Landschappen. Zie: [www.provincie-utrecht.nl/kwaliteitsgids](http://www.provincie-utrecht.nl/kwaliteitsgids).

#### 3.2 UNESCO Nominatie

De Nieuwe Hollandse Waterlinie staat op de voorlopige lijst van werelderfgoed van UNESCO. De Stelling van Amsterdam heeft al vanaf 1996 de status van UNESCO. Nederland is druk bezig om die status uit te breiden met de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De werelderfgoedstatus is belangrijk voor het behoud en de ontwikkeling van de forten en voor het toerisme.

De Uitzonderlijke Universele Waarde van elk Werelderfgoed is beschreven in de Statement of Outstanding Universal Value. Dit is de basis waarop de site wordt ingeschreven in het Werelderfgoedregister. Voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie is een concept statement opgesteld. De Statement of Outstanding Universal Value sluit aan bij de inschrijving van de Stelling van Amsterdam en geeft bovendien de toegevoegde waarde van de Nieuwe Hollandse Waterlinie ten opzichte van de Stelling van Amsterdam aan. In het statement worden drie belangrijke elementen genoemd: Het strategisch landschap van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, het watermanagementsysteem dat hiervoor wordt ingezet en de strategisch gepositioneerde militaire werken die er onlosmakelijk mee verbonden zijn.

## Uitzonderlijke universele waarden



### 3.3 Waarde Nieuwe Hollandse Waterlinie plangebied

De Nieuwe Hollandse Waterlinie heeft rond de oostkant van de stad Utrecht een dubbele ring van forten, aangevuld met een grote hoeveelheid kleinere militaire objecten (kazematten en groepsschuilplaatsen). Fort bij Vechten en Fort bij Rijnauwen vormen de buitenste ring, de vier Lunetten de binnenste ring. De N411 doorsnijdt de buitenste ring tussen beide forten en vanaf de weg is het zogenaamde 'bunkerveld' goed ervaarbaar. Dit veld bevat de tijdens de mobilisaties van 1914-1918 en 1939-1940 aangelegde tussenstellingen (betonnen groepsschuilplaatsen en kazematten, tankversperringen en -grachten).

De Kromme Rijn die als rivier door het gebied loopt was een belangrijk aanvoerkanaal voor inundatiewater. De bedoeling van de Waterlinie was het inunderen van grote stukken laaggelegen land, waardoor de oprukkende vijand uit het oosten zou worden geweerd. De waterstand zou dan zo'n 40 centimeter bedragen. Deze waterstand is te hoog voor mensen en paarden en te laag voor boten. De Nieuwe Hollandse Waterlinie staat genomineerd voor de Werelderfgoedlijst van UNESCO in 2020. Daarmee is behoud en ontwikkeling van de integrale waterlinie en de onderlinge samenhang tussen de onderdelen een belangrijk uitgangspunt.

De Tussenstelling Rijnauwen-Vechten is tijdens de mobilisatie van 1914-1918 aangelegd als onderdeel van een doorlopende stelling tussen Fort op de Ruigenhoeksedijk in het noorden en Fort bij 't Hemeltje in het zuiden. De stelling was bedoeld om de niet-inundeerbare terreinstrook, een oeverwal van de Kromme Rijn, af te sluiten. In het bijzonder moesten de accessen, gevormd door de provinciale weg (N411) en de spoorlijn Utrecht-Den Bosch, afgegrensd kunnen worden. De stelling is tijdens de mobilisatie van 1939-1940 aangevuld met groepsschuilplaatsen Type P (Piramide: vanwege de vorm) en enkele mitrailleurkazematten Type G (gietstalen koepel: bij alle objecten verdwenen). Door de ten opgang komende aanleg van de snelweg A12 was voor dit nieuwe acces een extra beveiliging nodig.





*Tussenstelling Rijnauwen-Vechten dwars over de verkeersbundel N411-spoorlijn-A12. Luchtfoto 1999*

De basis voor de infanteriestelling tussen de forten Rijnauwen en Vechten was een dubbele loopgraaf van noord naar zuid met bomvrije onderkomens voor het veldleger. Van hieruit moest (extra) verdediging van de Houtense Vlake plaatsvinden. Van de loopgraven, in de vorm van grillig gevormde groepsnesten voor 11 man, is nagenoeg niets over (resten nog achter de bebouwing van Vechten), maar de tientallen groepsschuilplaatsen Type 1918/I en Type 1918/II zijn nog aanwezig: van de oostkant, de eerste linie vormend, bevinden zich vooral kleine groepsschuilplaatsen type 1918/I (voor de hele stelling ca. 125 stuks). Hier konden acht man in schuilen voor vijandig vuur. Meestal zaten er maar vier in, omdat ze werden gebruikt voor het wachtlopen. Een eind erachter, waar zich ooit de tweede loopgraaf bevond, is vooral de dubbele uitvoering (type 1918/II) te zien (ca. 100 stuks), met twee ingangen en ruimte voor zestien man. Alle schuilplaatsen liggen met hun kwetsbare ingang aan de westzijde. Van de drie met vrij schootsveld naar de accessen gebouwde kazematten Type G uit 1939 ligt er één iets ten zuiden van de boerderij 't Goed ten Rhijn nabij kasteel Rijnauwen. De twee andere bevinden zich ter weerszijden van de spoorweg en de A12

Ze vormen samen een betonnen lint door het landschap, haaks op de accessen van de N411, de spoorlijn en de A12. De nog goed herkenbare dubbele rijen schuilplaatsen worden aan de oostzijde ondersteund door tankversperringen (één in de Rijnauwenselaan en een tweede in de Rijnsoever, dicht bij de kruising Vossegatsdijk-Zandlaan-Vagantenpad) alsmede een lange, vanaf de Werken bij

Griftenstein tot aan 't Hemeltje zigzaggende tankgracht direct ten oosten van de stelling, die nog net voor de Duitse inval in 1940 gereed kwam om voor een extra hindernisweerstand te zorgen. Het duidelijkst herkenbaar gebleven deel ervan, dat aansloot aan de Kromme Rijn, bestaat uit een aantal relatief brede sloten, die in zigzaggend patroon ten oosten van de Tussenstelling Rijnauwen-Vechten van de Kromme Rijn naar de Rhijnauwenselaan lopen. De tankgracht steekt hier de N411 over. De tankgracht eindigt hier ter hoogte van de betonnen tankversperring met stalen profielbalken.



*Betonnen groepsschuilplaats Type 11918/1*

De Tussenstelling Rijnauwen-Vechten heeft een erkende cultuurhistorische waarde als rijksmonument waarbij alle objecten op rijksniveau zijn beschermd. De dubbele rij schuilplaatsen en kazematten geeft een goed beeld van de rond de Eerste Wereldoorlog veranderde manier van oorlog voeren. Het vrije schootsveld van de stelling nog intact, waardoor zij goed herkenbaar is in het landschap. Essentieel kenmerk is de ligging van de stelling haaks op de N411 die in feite de provinciale weg oversteekt en zowel voorlangs (sedumveld) als achterlangs de bebouwing van Vechten doorgaat richting Fort bij Vechten. Naast de twee typen schuilplaatsen uit 1918, voor acht en zestien personen, zijn er twee bijzondere exemplaren. Eén uit 1915, de ander van een jaar later. Ook de resten van drie mitrailleurkazematten (zonder stalen koepel) uit 1939 zijn er nog. Een deel van de tankgracht voor de stelling en een betonblok van een tankversperring op de nabijgelegen Rijnauwenselaan zijn eveneens bewaard gebleven. De betonwerken zijn zowel vanaf deze weg als vanaf de N411 goed te zien.

Doordat de loopgraven en andere aardwerken later vrijwel overal zijn geëffend, liggen de betonnen schuilplaatsen tegenwoordig meestal voor een deel beneden maaiveld. De gesloten frontzijde was oorspronkelijk met aarde bedekt en maakte destijds deel uit van een loopgraaf of gedekte weg. Door deze veranderingen is de functie van de schuilplaatsen lastiger afleesbaar geworden.



*Tussenstelling Rijnauwen-Vechten van 1918. Goed zijn de groepsnesten en loopgraven te zien die in 1939-1940 rond de betonnen schuilplaatsen zijn uitgegraven. Links de Stelling Utrecht uit 1939-1940 met een serie nu verdwenen groepsnesten ter weerszijden van de A2. Luchtfoto uit 1940*

## 4. Historische buitenplaatsen: Amelisweerd en Rhijnauwen

### 4.1 Provinciaal beleid

De buitenplaatsen zijn in de provinciale verordening aangewezen als waardevolle *Historische buitenplaatszones*. De bijbehorende kaart is opgenomen op pagina 2. Hieronder is de in de beschrijving uit de verordening opgenomen.

Met opmerkingen [S2]: idem

#### *Historische buitenplaatszones*

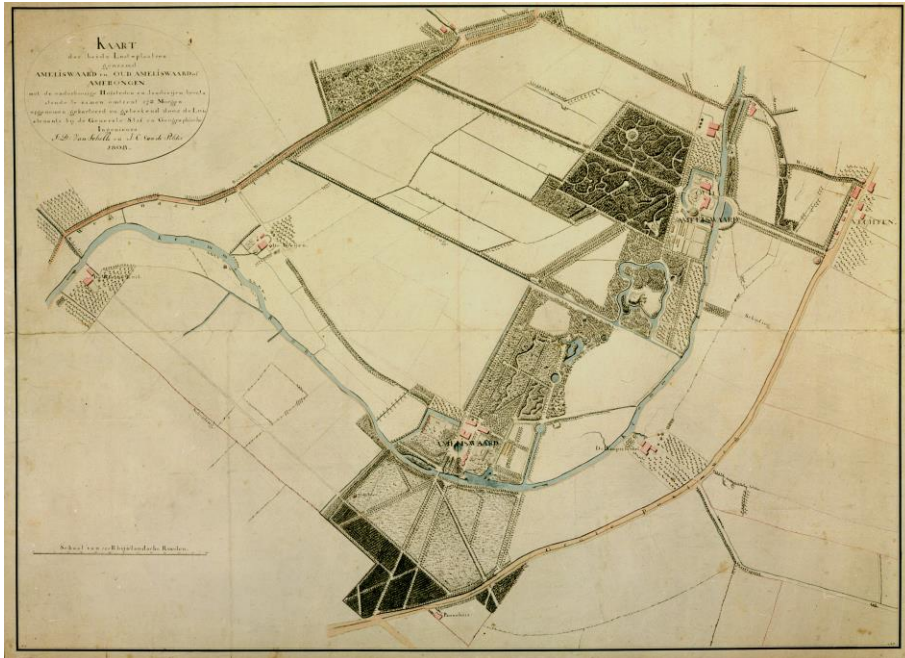
Voor de buitenplaatsen is de Leidraad behoud door ontwikkeling op historische buitenplaatsen, een handreiking voor proces en realisatie (juli 2014) opgesteld. Deze leidraad biedt buitenplaatseigenaren en gemeenten houvast bij het opstellen c.q. beoordelen van ontwikkelplannen die een bijdrage moeten leveren aan de duurzame instandhouding van historische buitenplaatsen. Deze leidraad helpt om de mogelijkheden en regels uit de Provinciale Ruimtelijke Verordening te vertalen naar plannen op het niveau van de buitenplaatsen.

#### *Specifiek voor Amelisweerd en Rhijnauwen is het volgende opgenomen:*

Aan de zuidelijke stadsrand van Utrecht ligt langs de Kromme Rijn de buitenplaatszone Amelisweerd - Rhijnauwen, Oud en Nieuw Amelisweerd zijn in oorsprong middeleeuwse kastelen die zich in de achttiende eeuw tot buitenplaatsen ontwikkelden. Met behoud van de oude verkavelingslijnen is hier een staalkaart aan tuinstijlen ontstaan die nog steeds zichtbaar is. Uniek is het rivierbos met de hoogste bomen van Nederland. De cultuurhistorische kwaliteit van het gebied wordt verhoogd door de resten van het Romeinse castellum Fectio en de twee grootste forten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie (Rhijnauwen en Vechten). Amelisweerd heeft met ruim één miljoen bezoekers per jaar een grote recreatieve betekenis en is te beschouwen als een cultuurhistorisch park. Het gebied wordt gekarakteriseerd door aaneengeschakelde parkbossen langs de Kromme Rijn met half open uitzicht op de Koningslaan aan de zuidzijde, en door weiden met lanen en houtwallen aan de noordzijde.

### 4.2 Waarde buitenplaatszone Amelisweerd en Rhijnauwen

De historische buitenplaatsen Oud- en Nieuw-Amelisweerd en Rhijnauwen zijn met hun huizen, bijgebouwen en parken beschermde rijksmonumenten. Deze reeks buitenplaatsen op de oeverwal van de Kromme Rijn vertegenwoordigen een rijk scala aan tuinstijlen met honderden monumentale bomen waarvan vele ruim 150 jaar oud zijn. Langs de noordzijde van de N411 treffen we nog een tiental bomen aan met een stamomtrek van drie meter. Mogelijk dat deze nog dateren uit de periode toen koning Lodewijk Napoleon zijn intrek nam in Oud-Amelisweerd (1808-1811), waarbij hij de weg als statige toegangslaan naar de Voorlaan van zijn buiten vorm gaf met dubbele bomenrijen.



*Buitenplaatsen Oud en Nieuw-Ameliswaard in 1808. Kort daarop zal Lodewijk Napoleon de oude Covelaersdijk voorzien hebben van laanbomen om zijn route naar Oud-Ameliswaard meer aanzien te geven.*

Kenmerkend beeld zijn de oude parkboscomplexen op de noordoever van de Kromme Rijn als coulissen achter een relatief open en brede oeverwal tussen de N411 en de meanderende rivier. Men name de openheid aan weerszijden van de Voorlaan naar Oud-Ameliswaard als contrast met de dichte laanbeplanting is hier van belang. Aan de zuidzijde van de N411 bevinden zich nog resten van middeleeuwse perceelsgrenzen in de vorm van kavelsloten. Aansluitend aan het gehucht Vechten was nog tot ver in de jaren 1950 sprake van een hoogstamboomgaard, een kenmerkend grondgebruik nabij boerderijen voor het gehele Kromme Rijngebied.

De drie buitenplaatsen Oud Ameliswaard, Nieuw Ameliswaard en Rhijnauwen worden ontsloten op de N411. Buitenplaats Nieuw-Ameliswaard is niet bereikbaar met de auto via de N411, parkeren voor deze buitenplaats vindt plaats langs de Mereveldseweg / N411. De buitenplaats Oud-Ameliswaard is bereikbaar via de oude laanstructuur van de Voorlaan / Koningslaan. Buitenplaats Rhijnauwen is bereikbaar via de Rhijnauwenselaan. Op Nieuw Ameliswaard zijn de lanen veelal niet meer duidelijk herkenbaar als laan. Ze zijn opgenomen door het bos of verworden tot een open strook in het bos, zoals de Sneeuwkllokjeslaan. Op Oud-Ameliswaard is de formele lanenstructuur nog herkenbaar. Veel van de lanen zijn aan verval onderhevig. Op Rhijnauwen is de laanstructuur nog het best herkenbaar en is de kwaliteit ervan beter.



## 5. Historische infrastructuur: Koningslaan

Ter hoogte van de Voorlaan maakt de laanbeplanting een haakse hoek en vervolgd zijn weg als beukenlaan richting Oud Amelisweerd. De Koningslaan dateert waarschijnlijk al uit de dertiende eeuw, in die tijd onder de naam *Covelaersdijk*, en is één van de oude uitvalswegen van de stad Utrecht door het Kromme Rijngebied richting Wijk bij Duurstede.

De naam Koningsweg/Koningslaan stamt pas van later datum en vindt haar oorsprong in de tijd dat Lodewijk Napoleon zijn zinnen had gezet op Oud-Amelisweerd (1808-1811). De Koningslaan is afgeleid van onze eerste koning Lodewijk Napoleon. Voorheen werd deze weg ook wel 'heerweg' genoemd als belangrijke middeleeuwse verbinding tussen Utrecht en Wijk bij Duurstede.

Sinds omstreeks 1880 is de weg in beheer bij de provincie Utrecht. Met de verharding en verbreding van de weg in de jaren 1930 zijn door provinciale waterstaat betonnen grenspaaltjes geplaatst. Op deze paaltjes staan het provinciewapen op een zijde en de letters PE (Provinciaal Eigendom) op de andere zijde. De paaltjes worden in de volksmond Mussertpaaltjes genoemd, verwijzend naar Anton Mussert, destijds hoofdengineer Provinciale Waterstaat.



*Mussertpaaltje langs de N411 met het wapen van de provincie Utrecht en de letters PG (Provinciaal Eigendom)*

## 6. Effecten project N411 op de cultuurhistorische waarden

### *Voor de Romeinse Limes*

Resten van de Limes blijven in situ bewaard. De uitkomsten van het vervolgonderzoek bij Vechten kan input zijn voor de nadere detailinvulling van ondermeer de recreatieve invulling van het sedumveld en de inrichting van de 'Brink'.

### *Voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie*

De aanwezige groepsschuilplaats Type 1918 wordt niet aangetast of onttrokken aan het gezicht. Een positief effect is het bereikbaar worden van deze schuilplaats vanwege het feit dat het sedumveld openbaar wordt na aankoop en herinrichting ervan door de provincie. Het zicht vanaf de weg op het 'bunkerveld' aan de noordzijde blijft onbelemmerd. Kans is om de tankgracht bij de herinrichting van de Rhijnauwenselaan rond de kruising met de N411 beleefbaarder te maken.

### *Voor de historische buitenplaatsen*

Ondanks bijplanting in de bestaande bomenrij langs de N411 zal het zicht op het parkbos van Oud-Amelisweerd intact blijven. Beide oprijlanen naar Oud-Amelisweerd werden versterkt. Bij Oud-Amelisweerd gaat het om het herkenbaar houden van de karakteristieke 'haak', de onder een rechte hoek elkaar ontmoetende bomenrijen van de N411 en de Voorlaan, waarbij de entree extra wordt aangezet met twee nieuwe bomen van behoorlijke maat. Bij de Rhijnauwenselaan wordt de entree gemarkeerd door twee hekpijlers en het buitenplaatskarakter versterkt door inplant van stinzenflora. Zowel de locatie als de vormgeving van de pijlers vergen nog wel een kritische uitwerking. Voor wat betreft de inrichting van het sedumveld sluit de nieuwe slingerende waterpartij goed aan bij de vroege landschapsstijl van Amelisweerd.

### *Voor de historische infrastructuur*

De Mussertpaaltjes die de begrenzing van de N411 als provinciale weg aangeven, worden gehandhaafd en waar nodig rechtgezet en verplaatst. De inrichting van de Brink sluit goed aan bij de vroegere hoogstamboomgaard die hier heeft gestaan. De oude bomenrijen langs de Koningslaan worden door inboeten aangevuld. Gelet op de situatie dat van de oorspronkelijke strakke dubbele bomenrijen door uitval gaan sprake meer is, wordt voor een enigszins vrije positionering van de nieuwe bomen gekozen. Bijplant is nodig om het laankarakter te behouden als in de toekomst de oude bomen wegvallen.

### *Informatiebord zuidzijde Achterdijk*

Om bezoekers te informeren over de cultuurhistorie van het omliggende gebied, wordt ten zuiden van de Achterdijk een informatiebord geplaatst. Op dit informatiebord worden de Romeinse Limes, de Nieuwe Hollandse Waterlinie en het historisch gebruik van het sedumveld weergegeven.